

Lily Braun

Naisen työ tulevaisuuden ohjelmistossa.

Suomensi

Juhani Latukka.

Viipuri 1909,

Viipurin Työväen Sanomalehti- ja Kirjapaino-Osuuskunta r. l.

Vilpuri 1909, Työväen kirjapaino.

I. Kotitalouden kehitys.

Kotitaloutta on tavallisesti opittu pitämään mitä vanhoillisimpana aineksena yhteiskunnallisessa elämässä; se näyttää siltä kalliolta, jonka ympärillä pauhaavat taloudellisten liikkeiden ja mullistusten aallot taitaen siitä vaan vähäpätöisiä pirstaleita. Mutta ettei asian laita olekkaan niin, vaan että se päinvastoin, kuten käyttökuntonen peili, heijastaa ulkonaisen elämän kaikki kuvastukset, sen saamme todistusten nojalla selville, jos katselemme sivistyshistoriaan.

Alkuaikoina, jolloin ihminen jo ennätti hankkia tulen salamasta, vaikkakaan vielä ei osannut itse sitä saada, hän tällä samalla aluksi perusti oman kotoisen kotilietensä, jonka ympärille ryhmittyi hänen perhe-elämänsä. Naisesta tuli hänen tulensa suojelushenki. Nainen oli kuin sidottu siihen, sillä yötä ja päivää tuli hänen pitää huolta siitä, ettei tämä hänen suojeltavakseen annettu tuli sammunut. Mies kantoi kotiin metsän riistaa, jota oli tappanut; nainen perukasi pois sisälmykset ja teki vuodasta lämpöisiä pukimia ja peitteitä; oppipa vielä laittamaan niistä teltoja majoituspaikkoja varten. Lihan hän paistoi roihuvalla tulella. Tuli sitten aika, jolloin ihminen oppi hankkimaan tulta hiestamisella (hankauksella); tämä

tapahtui joltisenkin samaan aikaan, jolloin ihmisen tuli taistella ei ainoastaan metsän villipetoja vastaan, vaan myöskin itsensä kaltaisia vastaan, jolloin hänen tuli jo puolustaa omaa olinpaikkaansa ja valloittaa naapureilta uusia metsästysalueita. Nyt laajeni kotitalouden piiri. Turvallisuuden vuoksi alettiin elää yhdessä suurissa perhekunnissa niin, että rinnan asusti kolme jopa neljä sukua. He oppivat tekemään ensimmäisiä alustavia peltotöitä, jotka olivat kokonaan kotitalouspiirin sisällä; he kesyttivät karjaa saadakseen siitä maitoa ja villaa; hyvin raketussa uunissa paistui leipä; uunin yläpuolella ei ollut enää paalujen ylitse vedettyä vuotaa sateen suojana, vaan sen sijaan vankkojen seinien välillä oli kestävä katos. Ja ensimmäinen varttina, jonka merkityksen meidän esi-isämme merkitsivät sillä, että oman keksintönsä omistivat jumalille, pyörähteli emännän käsissä, joka oppi kehräämään lankaa, aluksi lampaan villasta ja sitten pellavasta, sekä alkoi kutoa kangasta.

Rikkauden karttuessa ja tarpeitten yhä lisääntyessä laajeni kotitalous yhä enemmän. Panttivangit ja valloituksissa anastetut, jotka talon isäntä alisti valtansa alle, tulivat n. k. koti orjiksi ja -orjattariksi; heidän työvoimansa oli tarpeen tyydyttämään kotitalouden välttämättömiä vaatimuksia. He alkoivat kehrätä ja kutoa; ilmestyi aistikkaita koruompeluksia talonväen pukimien kaunistukseksi; pian näihin liittyivät vielä pienet pitsit, jotka veivät työntekijättäriältä aikaa kuu-kausimääriä. Yksinkertaiset puvut vaihtuivat yhä kallempiin, joitten valmistaminen vaati paljon aikaa ja taitoa. Jalkineitten valmistaminen tuli myöskin yhdeksi kotityöksi. Mutta miten kasvoi kotilieden merkitys,

miten suureni sen tehtävien lukumäärä! Sen avulla ei enää valmistettu yksinomaan ruokaa, yhä enemmän vaihtelevaa ja paljon puuhaa vaativaa, vaan myöskin keitettiin saippuaa, kynttilöitä, paistettiin jyviä ja keitettiin olutta. Maidosta opittiin laittamaan juustoa ja voita; myöskin karja, josta maito saatiin, sitä enemmän kauentui kotitaloudesta, mitä suuremmaksi se tuli. Paimentolais-metsämies vaihtui vakinaisesti asuvaan paimeneeseen, joka itse suojeli kaikkea rikkauttaan.

Korkeimmilleen kohosi kotitalouden kehitys keski-ajan alkuaikaisissa *linnoissa*. Tällöin sille annettiin kokonaisia rakennuksia, joissa kuuliaiset työmiehet ja työläisnaiset suorittivat mitä kirjavinta lajia olevia tehtäviään. Näissä linnoissa ei ainoastaan tyydytetty sen ajan vaatimuksia ja tarpeita, vaan myöskin valmistettiin varastoja tulevia sukupolvia varten: tästä olivat todistuksina kaapit täytettyinä kaikenlaatuisilla kankailla, matot, seinäpeittimet, kallisarvoiset puvut. Linnan monilukuisten asujainten ja yhtä lukuisien vieraiden ruokahalun tyydykkeeksi oli aina varattu tuoreita ruokia: kellareissa ja varastohuoneissa oli suuret määrät savustettuja ruokalajeja sekä säilykkeitä.

Mutta *kaupungit*, — jo vanhanajan maailmassa, — olivat toisluonteisia kotitalouteen nähden: se ei enää voinut omin neuvoin tyydyttää kaikkia tarpeitaan; se alkoi saada osan elantotarpeista kauppiaalta; kutominen ja eritoten kankaitten värjääminen siirtyi varsinaiselle käsityöammattialalle. Paljon voimakkaammin vaikutti kotitalouden kehittymiseen *keskiaikaisten kaupunkien* kehitys. Käsityöammatti riisti kotitaloudelta alan toisensa perästä: kehrääjä, kutoja, saippuankeittäjä, kynttilämestari, — kaikki ne toimivat kotitalou-

den hävittämiseksi. Emäntä alkoi tulla toimeen, kuten hänen edeltäjänsä ensimmäisen kotilieden ääressä, omin voimin tai sitten sangen vähäisellä apulaisjoukolla. Keittiö, ompelu, koruompelu, neulominen, pesu ja silitys, — tässä ne, jotka pian alkoivat käsittää kaiken kotitalouden kaupungissa. Ainoastaan suurten kaupunkien ulkopuolella sekä syrjässä liike-paikoista, maa-seutu-piireissä, kylissä ja maatiloilla osaksi säilyi uuteen aikaan saakka laaja kotitalous.

Kone ilmaantui vaarallisimmaksi viholliseksi kotitaloudelle. Se toi tilaisuuden valmistaa eli tuottaa omia välttämättömyyksiä varten enemmän kuin oli tarpeen, samaan aikaan kuin ennen tuotettiin ainoastaan kaikkein välttämättömin yksinkertaisilla aseilla. Koneen vaikutuksesta köyhän talous yhä enemmän kohtaloitui. Hänen huoneensa muuttui työhuoneeksi, jossa mitättömän vähäisestä palkkiosta koko perhe teki työtä suuremmasta pienempään saakka: niin vanhus kuin nuorukainen, niin mies kuin nainenkin. Kotitaloudesta jäi jällelle vaan kotiliesi, jossa hätäpikaa valmistui keuhno ruoka, ja pesu-amme, jossa onneton äitiparka yöllä hätäisesti pesi surkean repaleiset vaatteet, joita perhe käytti pukiminaan. Mutta kun konetta alkoi käyttää suunnaton höyryvoima, aiheutti se vieläkin suuremman hävityksen. Muodostui sitten tehdas. Nyt ei konetta enää käyttänyt yhden ihmisen lihasvoima: se vaihtui kaikenlaatuisiin liikkeellepaneviin voimiin ja tavaramäärät alkoivat valmistua sellaisella nopeudella, jonka kanssa samalla tasalla ei voinut olla kotiteollisuuden harjoittaja, — lienee kylliksi muistella kertomusta silesialaisista kankureista, — eikä sitä enemmän kotitalouskaan.

Mitä käsityöammatti teki rajoitetussa mittakaavassa, sen suurteollisuus aikaan sai kaikkein laajimmassa määrässä: se miltei väkisin riisti työn kaupunkilaisen kotitalouden käsistä, samoin myöskin maaseutulaisten käsistä: se ei ainoastaan kehrää, kudo ja neulo jalkeineita, vaan se myöskin neuloo, ompeluksilla kirjailee ja pesee pyykkiä. Se vapautti kotitaloudesta suuren määrän työläiskäsiä ja ajoi heidät tehtaaseen. Köyhän talo ikäänkuin orvoksi muuttui: ainoastaan heikko tuli kotiliedessä, jolla lämmitetään edellisen päivän illalla valmistettua ruokaa, kun mies ja vaimo saapuvat kotia päivällisajaksi, vielä muistuttaa kotiliedettä kaukaisilta entisiltä ajoilta; hiukan paikkaamista, vähäsen pyykinpesua — siinä jäännökset kotitaloudesta. Ja rikkaan talossa, jolle pääsiasiallisesti tulee kaikki, mitä tuotetaan koneella, joka on tullut rikkaaksi kiitos koneelle ja sen keskeymättömälle toiminnalle, on kotitalous hävinnyt tyysten: keittiö — lienee todellinen viimeinen jäännös siitä. Ja täälläkin — ei ole enää sitä, mitä on ollut: keittiössä ei enää leivota leipää eikä enää savusteta lihaa sekä aniharvoin valmistetaan siellä säilykkeitä hedelmistä ja vihanneksista. Sillä on jo toinen muuttunut muotonsakin: kivihiili ja huvittavasti räiskehtivä tuliliekki ovat jättäneet paikkansa tasaiselle sekä hiljaiselle kaasuliekille ja eräissä paikoin jo sähkölle. Ei ole enää tarpeen hiilen kanto, tulen tekeminen ja hellan tuhkasta puhdistaminen; sehän merkitsee työvoimien säästämistä sekä kotitalouden hoitamisen helpoittamista. Sitten edelleen, usein asunnoista puuttuu uunikin, jonka ympärille perhe talvisiltoina kokoontui: se on vaihtunut keskuslämmityslaitokseen, jossa yksi uuni lämmittää koko talon. Öljylampun

asemesta, jota pitäisi jokapäivä täyttää ja puhdistaa, on käytäntöön tullut kaasu ja vieläpä, sytytysvaivan kin poistamiseksi, sähkövalaistus, — ennätys eli paranus, jota voidaan verrata päretikusta vahakynttilään siirtymiseen.

Vielä seuraavaan ilmiöön on kiinnitettävä huomiota. Rinnan keittiön kanssa oli kotitalouden polvesta polveen jatkuvana ilmiönä neula. Sen aseman anasti ompelukone; köyhän talossa tuli siitä palkkatyön väline samaan aikaan kun rikkaan talossa erikoisesti sitä varten palkatut ompelijat tekevät työtä sillä tyydyttääkseen perheen tarpeita. Mutta tämäkin yhä enemmän poistuu ja häviää. Kankaitten juokkotuotanto, yhteydessä nopean ompelukonetyön kanssa, kehitti konfektsiooniteollisuuden*), joka riisti neulan ahkerien kodinemäntien käsistä. Nykyään myöskin työläiset ja työläisnaiset, — tietystikin parempipalkkaiset, — voivat konfektsiooniteollisuuden avulla pukeutua halvemmin kuin siinä tapauksessa, että aikoisivat itse itselleen ommella pukimiaan. Tämän teollisuushaaran olemassaolon ehtona on suuri määrä työntekijättärien voimia. Ja heistä ei liene puutetta: tarpeettomiksi talossa käyneet palvelijat, työmiesten vaimot ja lapset muodostavat suuremman tarjonta-armeijan, kuin on kysyntä.

*) Konfektsioonilla tarkoitetaan vaatteitten valmistamista varastoon, vastakohtana tilauksen mukaan neulomiselle. — Suom. muist.

II. Köyhälistönaisen työn leveneminen ja työn seuraukset.

Naisen työn kehitys tapahtui yhtäsuuntaisesti ja kuten olemme nähneet, mitä läheisimmässä yhteydessä liikkeen kanssa laajasta kotitaloudesta aina sen jäänökseen — keittiöön saakka. Tämä kehitys ei pysähtynyt siihen, että hyvin paljon työvoimia, jotka ennen olivat kotitalouden askareissa, vapautui ja että välttämättömäksi tuli niille työnansion hankkiminen; vaan edelleen katsoen siihen, että kone yhä enemmän riisti maaperää käsityö-ammatilta ja pakoitti siinä työskentelevät työntekijättäret teollisuusaloille kuin myöskin ajoi tehtaaseen joskus itsenäisen kotityötä toimivan työläisenkin, alituinen tulolähteitten väheneminen ja keskiluokan tarpeitten kasvaminen myöskin siirtävät joukottain työläisnaisia avarasti avoimeen teollisuuden syliin. Teollisuuden eri aloilla työskentelevien työläisnaisten luku kasvaa huimaavassa määrässä, se kasvaa verrattuna miestyöläisiin suhteellisesti nopeammin. Tämä käy selville eri maissa toimitetuista tilastoista, varsinkin, kun vertaa viimeksi toimitettua tilastoa sitä edelliseen. Saksassa on miestyöläisten luku tänä aikana lisääntynyt 16 0/0, työläisnaisten luku — 20 0/0; Itävallassa: miesten — 19 0/0, naisten — 47 0/0; Pohjois-

Amerikan Yhdysvalloissa: edellisten — 24 %, jälkimmäisten 40 %. Kun useimmissa tapauksissa naistyöläiset aloittivat toimintansa teollisuusaloilla jo varhaisessa iässä, niin ei voine olla puhettakaan ajasta, joka olisi ollut tarkoitettu kotitalouden oppimiselle, varsinkin, kun jätetään mainitsematta, että hän vanhempiensa kotona ei ollut voinut oppia yhtään mitään. Mennessään naimisiin hän ei tiedä, kuinka säännöllisesti ja säästeliäästi työstä saatu palkka olisi käytettävä; vielä vähemmän on hänellä ymmärrystä ruoan terveydellisestä valinnasta ja valmistamisesta. Useimmissa tapauksissa on hän liian vieraantunut kotielämästä löytääkseen siitä tyydykettä ja matala, hökkelimäinen asunto, jossa työläinen on pakoitettu asustamaan, voi häntä sangen niukasti viehättää. Näin ollen hän useimmissa tapauksissa mielellään palajaa takaisin tehtaaseen tai työpajaan; vielä useammin sentään kuin tottumus, ajaa hänet uudelleen työhön pakoittava puute. On tosiasiana pidettävä, että naimisissa olevien naisten osanotto varsinaiseen työhön kasvaa. Tämä tosiasia on kaikkialla kovasti silmiinpistävä. Saksassa 100 naimisissa olevasta naishenkilöstä oli v. 1882 työssä — 13, v. 1895 — 16 naista. Itävallassa viimeisen tilaston mukaan oli naimisissa olevia teollisuusaloilla työskenteleviä naishenkilöitä — 24 %; Ranskassa kohosi se — 30 %. Tämän ohella ei voine olla epäilystä siitä, että nämä numerot ovat kovin alhaisia todellisuuteen nähden: hyvin monet naiset, jotka eivät yhtämittäisesti tee työtä, vaan ainoastaan silloin, kun miehen työnpuute pakoittaa heidät siihen, tuskin ovat merkinneet tilapäistä toimintaansa kyselykaavakkeille ja toiset, — tässä eritoten on tarpeen ottaa huomioon kotityötä harjoittavien

työläisten vaimot, — eivät ole katsoneet tarpeelliseksi huomauttaa, että he alituisen auttavat miehiään.

Naimisissa olevien naisten teollisuuden eri aloilla työhön osaa ottamisen seuraukset nykyisten olojen vallitessa ovat — perin surullisia. Kaikkein raskaammin koskevat seuraukset heikompia s. o. lapsia. Tulevia sukupolvia kohtaan näyttäytyy huutavana vääryytenä se varma tosiasia, että mitä enemmän työläisnaisella on lapsia, mitä välttämättömämmäksi tulisi hänen läsnäolonsa kotona olemaan, sitä voimakkaammaksi tulee välttämättömyys, joka ajaa hänet pois kotoaan. Hän ei voi imettää pienokaistaan, koska hän on pakotettu hankkimaan leipää ijäkkäämmille lapsilleen; hänelle laissa myönnetty 4 tai 6 viikon synnytyksenjälkeinen vapaa-aika on — vaan yrityksenä auttaa häntä — tarkoitustaan tyydyttämätön lisäys. Ja kuoleman viikate säälimättä riistää onnettomia lapsia, näitä pienoisia eläviä kukkia, ikäänkuin eivät ne olisi kalleimpia tavallisia kedon kukkasia. Jos he jäävät eloon, niin heille tarjona olevien vaarojen luku ei silti vähene. Kadusta tulee heidän leikkikenttänsä, siitä tulee heidän kasvatuslaitoksensa; ja ettei se aina osoita hyvää vaikutustaan, eritoten suurkaupungeissa, että lapsiin tarttuu siveellinen ja ruumiillinen likaisuus, jota tuo katukasvatus on täynnä, siitä ei tarvitse todisteita. Onneton äiti näkee kaikki nämä vaarat. Hän haluaisi säilyttää lapsensa puhtaana näistä ja ryhtyy siksi mitä luonnottomimpiin toimiin: hän sulkee lapset kamariin poissa-oloajakseen, tai sitoo heidät vuoteeseen kiinni, hän tulee julmaksi huolellisuuden ja rakkauden kyllyydestä heihin. Ja tämän johdosta juuri tapahtuvat ne kauheat tapahtumat, joista usein sanoma-

lehdistö tietää kertoa ja joitten johdosta kylläinen porvari toitottaa maailmalle työläisäitien julmuutta. Onnettomat pienokaiset astuvat liian lähelle uuneja ja polttavat itsensä; he joutuvat pesuammeen ääreen, kadottavat tasapainonsa ja hukkuvat; he kapuavat akkunalaudalle huvitellaksensa hiukan, — eihän heillä huvia varten leikkikaluja ole, — ja putoavat pää edellä pihalle; he sekaantuvat vuodevaatteisiin ja äiti palatessaan kotia löytää pienokaisensa hengettömänä tyyryn alta.

Rinnan näitten ulkonaisten ja sisäisten vaarojen, jotka uhkaavat työläisten lapsia äidin ollessa kotoa pois, on olemassa toisia, joitten alaiseksi lapsukainen voi joutua äidin palattua kotia. Äidillä ei näet ole silloinkaan aikaa hoitaa lapsiaan. Hänen tulee keittää ruokaa, pestä, puhdistaa huonetta ja paikata vaatteita; hän on niin ylenpalttisesti kiusattu, ettei hän kykene edes ajattelemaankaan jotain muuta. Hoitaa lapsiaan voi hän ainoastaan pintapuolisesti. Hänellä ei ole tilaisuutta tarkastella ja pitää huolta lastensa luontaisista taipumuksista; alituisesta työnteosta on hän niin henkisesti tylsistynyt, ettei hän voi kyllin hyvin vaikuttaa lastensa henkiseen elämän puoleen. Kun lapset jättävät kotinsa, ei äiti voi ohjata heitä millään sellaisella, joka voisi täyttää ja henkisesti elähyttää heidän elämätään. Hän — on ollut hyvä äiti, jos on pitänyt heidät puhtaudessa, hyvästi ruokkinut heidät eikä ole lähettänyt heitä koskaan kerjuulle. Tekeytyä kasvavien lasten todelliseksi ystäväksi on hänelle sallittua ainoastaan sängen harvoissa tapauksissa. Mutta lasten henkinen ja siveellinen kehityshän huomattavassa määrässä riippuu siitä vaikutuksesta, jota osoit-

taa heihin äiti. Et mikään elämän myrskyissä puhaltava tuuliaispää voi kokonaan hajoittaa sitä siementä, jonka äiti on istuttanut lastensa sydämiin ja järkiin, — siementä, josta usein kasvaa puu, joka tulee täysikasvuisen ihmisen ainoaksi tueksi. Näin ollen äidin liika rasittaminen muuttuu kiroukseksi lapsille ja yhteiskunnalle, jonka jäseneksi nämä tulevat ja jonka kehitys hyvään tai pahaan riippuu myöskin näistä.

Naisen työnteosta kärsii myöskin hänen miehensä: naisella ei ole silloin aikaa eikä tilaisuutta olla miehensä hupina. Ne vähäiset hetket, jotka työntekijätär viettää kotonaan, täytyy hänen talouttaan ja lapsiaan varten käyttää. Tuskin lopettaa hän työnsä, kun hän väsyneenä kaatuu vuoteelleen kykenemättömänä huvittelemaan jollain muulla kuin jokapäiväisiin huoliin kuuluvilla seikoilla. Hän yhä enemmän alkaa tulla vieraaksi miehelleen, hän ei ymmärrä tämän harrastuksia ja vastustaa kaikkia niitä, jotka vaan voivat aikaan saada pienenkin kulutusmenon. Ikävöivä, synkkä, epäsuosittellisesti hoidetusta taloudesta ja huonosta ravinnosta vimmastunut, onneton mies alkaa yhä enemmän etsiä tyydykettä itselleen kapakasta ja yhä tiheämmin alkaa ryypiskellä väkijuomia. Jos hän rakastaa vaimoaan sillä rakkaudella, jossa on enemmän eläimellistä kuin ihmisellistä tapaa, — jolla häntä ainoastaan voikin rakastaa, jos vaimonsa hänelle ei voi olla mitään muuta, kuin välineenä aistillisten nautintojen tyydyttämiseksi, niin mies sangen usein joutuu vaimonsa vaikutusten alaiseksi. Mies vaihtaa nuoruusaikansa vakaumukset, hän vieraantuu työtovereistaan, hän lakkaa harrastamasta työväenliikettä, hän lakkaa ottamasta osaa ammatillisen järjestön toi-

mintaan ja usein hän, aivan ajattelematta, menee "lakonrikkuriksi", jottei vaan hänen perhensä kärsisi puutetta. Valtiollinen taistelu kadottaa häneen nähden vetovoimansa, hän laskeutuu vaimonsa vähäisten harrastusten tasolle, sen sijaan, että kohottaisi vaimonsa harrastukset oman tasonsa tasalle.

Itse naiselle rasittava työnteko aikaan saa seurauksena ruumiillisten ja henkisten voimien häviämisen. Hän ei ainoastaan ennenaikaisesti vanhene, — katsokaa työläisnaista, kuinka usein hän jo 40 vuoden ikäisenä näyttää vanhukselta! — Hän myöskin vielä kadottaa kykeneväisyytensä vastustaa kaikkia sairastumisia ja häntä kohtaavia pahoinvointeja. Hän ei voi sallia itselleen lepoa, ei edes silloinkaan, kun lepo olisi hänelle tarpeen; sen takia on hän usein alttiina kaikenlaatuisille taudeille, jotka kuihduttavat hänen elämätään, riistävät häneltä työkykyä, tai ennenaikaisesti vievät hänet hautaan. Mutta mitä merkitsevät hänelle taudit ja työkyvyn menettäminen, sitä voidaan arvostella niitten hyvänntekejen mukaan, joita hän voi odottaa työväestön vakuutuksesta: se antaa köyhälle työnteosta raihaantuneelle liian vähän elämistä varten, mutta kyllin paljon, jottei tämä voi kuolla nälkään.

Ylivoimainen työnteko tappaa myöskin hänen henkensä, kuten ruumiinsakin. Järkensä juoksulle, jolle koulu on antanut juuri välttämättömimmät tiedon sirpaleet, hän voi antaa vielä vähemmän ravintoa kuin ruumiilleen: tiedon aarteet ovat, kuten kaikki muutkin korkeat nautinnot, suuremmaksi osaksi valmiit palvelemaan niitä, jotka kykenevät antamaan korvausta niille. On kyllä totta, että hänkin ojentaa kättään tiedon lähteelle, mutta hänellä ei riitä aikaa yllin kyl-

lin nauttia siitä. Ja lopuksi hänen tiedonjanonsa välitellen haihtuu. Hän myöskin vähemmän harrastaa kysymyksiä, jotka koskettelevat hänen elämänsä harrastuksia, ja nimenomaan — hänen työnsä ehtoja. Ennen kaikkea hänelle tuskin tulevat kuuluviin niitten äänet, jotka haluaisivat auttaa häntä, valistaa häntä; ja jos ne joskus tulisivatkin hänen korvilleen, niin ne sangen harvoin ja riittämättömän voimakkaasti vaikuttavat häneen; ja sitten tähän tarkoitukseen ei hänellä taasenkaan ole aikaa, ei henkistä rauhaa, ei tilaisuutta saapua kokouksiin, eikä tilaisuutta ottaa osaa ammatillisten liittojen toimintaan. Kaikkialla ovat työläisnaisien järjestämisyritykset kohdanneet voittamattomia esteitä; yhtenä tällaisista, — ja samalla yhtenä tärkeimmistä, on työläisnaista kahdelta puolen tuleva rasittaminen. Prosenttitulokset ammatillisesti järjestyneistä naisista osoittavat kaikkialla tavattoman alhaista määrää. Saksassa on lähes 3 milj. 500 tuhannesta työläisnaisesta (tähän luettuna myöskin palvelusväki) järjestyneitä ainoastaan 15,000. Ranskassa on melkein saman suuruisesta määrästä järjestyneitä 30,000 ja Englannissa 3 miljoonasta — 120,000 järjestynyttä työläisnaista*). Nämä numerot ovat aivan mitättömiä verratessa niitä järjestymättömien suureen joukkoon; ne tekevät taistelun parempien työnehtojen puolesta aivan toivottomaksi. Jos naiset ovat näin välinpitämättömiä itseään läheisille kysymyksille; sille, johon heitä väkivaltaisesti raskaat työnehdot työntävät, niin vielä vä-

*) Suomessa on mikäli Ammattijärjestön toimintakertomus vuodelta 1908 osoittaa järjestyneitä työläisnaisia vaan 2,889, ollen siis noin 14,14 pros. Ammattijärjestön miesjäsenten luvusta. — Suom. muist.

hemmän voidaan olettaa, että työläisnaiset ryhtyisivät ajamaan yhteiskunnallisia ja valtiollisia kysymyksiä. He ovatkin suureksi osaksi siinä typerässä valinpitämättömyydessä, joka on mitä voimakkain valistuksen ja edistyksen jarru.

Se seikka, että löytyy poikkeuksia tästä säännöstä, että vielä työn rasittamat työläisnaiset omaavat aikaa ja kylliksi ruumiillisia sekä henkisiä voimia ottaakseen osaa ammatilliseen ja valtiolliseen liikkeeseen, todistaa ennen kaikkea, että löytyy kansassa tervettä luonnetta ja että jälellä oleva työläisnaisten joukko voidaan herättää unesta.

III. Porvaristonaisen työ.

Rinnan suurta teollisuuden eri aloilla työskentelevien työläisnaisten joukkoa on ilmaantunut vielä pienempi ryhmä työtätekeviä naisia, jotka, vaikkakin jossain määrin heikommassa muodossa, saavat kokea niitä samoja kärsimyksiä, joita köyhälistönaisetkin. Tähän ryhmään kuuluvat tiedollisten („porvarillisten“) ammattien naiset kuten: kirjanpitäjät, opettajattaret, kirjailijat, lääkärit, taiteilijat, näyttelijät j. n. e. Näitten luku, verrattuna miljooniin tavallisiin työntekijättäriin, on mitättömän pieni: Saksassa on heitä noin 190,000, Itävallassa — 69,000, Ranskassa — 220,000, Englannissa 269,000 ja Pohjois-Amerikan Yhdysvalloissa — 480,000. Luonnollista on, että suuren prosentin heistä jo nyt, kun naisten tietopuolinen työ on vasta kehityksensä alussa, muodostavat naimisissa olevat naiset: Saksassa 15 %, Itävallassa 36 % ja Pohjois-Amerikan Yhdysvalloissa 8 %. Tästä seuraa, että tässäkin kehityksen kulku on suosiollinen naimisissa olevien naisten työlle. Tämän syyt ovat helposti käsiteltäviä: keskiluokan tulot eivät ole kohonneet suhteellisesti tarpeitten kasvun kanssa; avioliitto, jota vielä tähän asti porvarillisissa piireissä pidetään takauksen välineenä, oli tullut mahdottomaksi yhä kasvavan tyttö-

lasten lukumäärän takia. Tähän liittyy vielä se, että heissä hehittyä laillinen pyrkimys vapauteen ja itsenäisyyteen ja tämän pyrkimyksen tyydyttäminen tuli mahdolliseksi yliopistojen ja monien muitten uusien alojen auettua naisen työlle. Kun tällaiset tytöt menevät naimisiin, niin sangen usein heidän ainoina myöntäjäisinä, kuten työntekijättärilläkin, ilmenee heidän työvoimansa. Sitä paitsi eivät he jätä omaa toimintaansa myöskään sisäisten vaikutusten valtaan: palavasta rakkaudesta kutsumukseensa, taikka soveltamisia etsivän luonnonlahjansa voimalla herätettyjä. Mutta sangen usein myöskin naimisissa olevat porvarillisten piirien naiset ovat pakoitettuja ryhtymään työhön, koska miehen ansiotulo ei riitä. Mutta ken taistelussa olemassaolonisä puolesta valitsee tiedollisen ammatti-alan, hänen, katsoen yhä kasvaviin vaatimuksiin, joita esitetään tiedollisten ammattien työntekijöille, ja katsoen yleensä mitättömän pieneen palkkioon niinkin vaikeanlaisesta työstä, tulee kuluttaa taistelussa kaikki voimansa. Ristiriita kodin ja ammatillisten velvollisuuksien välillä, joka sangen selvästi esiintyy köyhälistönaisilla, huomataan myöskin porvarillisten naisten piirissä. Taiteilija ei voi huolehtia keittiöstä, kirjailija ei myöskään voi joka hetki hyppäillä ja katsoa, onkohan soppa pohjaan palanut; kiinteästi tieteseensä tai taiteeseensa suhtautuva ja todellisesti oman sukupuolensa vaarallisimman vihollisensa diletantismin*) kanssa taistelun päättää haluava nainen ei voi omata kylliksi kokemusta, aikaa ja harrastusta ollakseen hyvä emännöitsijä. Jos hänen ammattinsa velvollisuuksien mukaan

*) Diletantism = taiteen-harrastelu; tekotaiteellisuus.

tulee käydä ulkona kotoa ja jos hän ei ole kykenevä palkkaamaan palvelijaa, niin jäävät hänen lapsensa myöskin hoidotta, kuten työläisnaisenkin lapset. Jos hän tekee työtä kotona ja haluaa ennättää jotain tehdyksi, niin täytyy hänen päivän kuluessa ainakin omata muutamia tunteja täydellistä rauhaa. Jos hänen ympärillään hälisevät lapset ja jos hänen tulee pitää huolta keittiö-toimesta, niin on hänen työnsä mahdollinen ainoastaan liiallisten ponnistusten avulla, joka ennemmin tai myöhemmin tulee vaikuttamaan hänen ruumiilliseen ja henkiseen terveydentilaa. Jos taasen hän omaa palvelijan, niin ei hän silti ole vielä vapaa, koska sangen harvoissa tapauksissa tulee palvelija niin hyvin hoitamaan taloutta, että hän voi täydellisesti vastata varsinaista emännöitsijää. Ei siinä kyllä, aina ja kaikkialla tulee hänen olla palvelijattarensa opettajatar, jonka ohella hän ei kuitenkaan tiedä enemmän kuin tämä! Porvaristo myöskään ei kovin usein pane tyttäriään taloudenhoitoon, vaan, jos tämä tapahtuukin, niin siinä muodossa, ettei se sitten enemmän rajoitetuilla välineillä voi tuottaa hyötyä. Säännöllisesti ansiotulon jakamisesta ja keittiön terveydellisistä seikoista on näillä sangen nurjat käsitykset. Tästä johtaa alkunsa nykyään rajaton välineitten, aineksien, ajan ja työvoiman kuluttaminen niin, että menot juuri tasoittuvat tuloihin.

Huikeaan vastarintaan kohonnut porvaristomiesten kiihtyminen naisten pyrkimyksiä vastaan toteuttaa käytännössä oikeutensa työhön huomattavassa määrin voi olla selitettynä äskettäin luetetuilla ilmauksilla; ja jos toiset naisliikkeen toimihenkilöt ajattelevat kumota vastustajiensa lausunnot osoittamalla joihinkin tarumaisiin

amerikkalaisiin nais-lääkäreihin ja -asianajajiin, jotka toimensa rinnalla muka itsenäisesti hoitavat laajaa talouttaan ja vieläpä erittäin hyvin kasvattavat kokonaisen lauman lapsia, niin se vaan osoittaa heidän täydellistä käsittämättömyyttään, suoranaista asian pahentamista. Todellisuudessa nämä lausunnot ovat kumoamattomat ja niitten merkitys tulee sanotuksi sitä suuremmalla voimalla, mitä voimakkaammaksi tulee, laajenemaan etuoikeutetun (porvarillisen) naisen työn piiri.

Niitä piirejä varten, joista tässä on puhe, antaa muuan seikka tärkeän merkinnän: se on palvelijakysymys. Osoittamatta lähimpiin sen ilmaantumista koskeviin syihin, voidaan ainoastaan huomauttaa, että puute naispalvelijoihin nähden todellisuudessa tulee yhä tuntuvammaksi ja nopeasti edistyvissä maissa, kuten esim., Englannissa ja Amerikassa on se paisunut todelliseksi köyhyydeksi. Luokkatunne on herännyt lopulta kodin orjattarissakin: he joko eivät halua myydä kaikkea aikaansa ja kaikkia voimiaan mitättömän pienestä hyvityksestä tai eivät ole tyytyväisiä siihen asumukseen tai muihin palkkausehtoihin, joita heille tarjotaan. Mutta vähävarainen keskiluokka on sängen harvoissa tapauksissa kykenevä täyttämään palvelusväen oikeudellisia vaatimuksia; se ei kykene maksamaan hänelle tavallista korkeampaa hyvitystä, se ei kykene pitämään kahta palvelijaa ja ehdoin tahdoin tulee se pakoittamaan yhden tekemään ylivoimaisesti työtä. Sen menoarvio on jo ylenmäärin rasi-tettu korkeasta asuntovuokrasta; se ei voi vuokrata suurempaa asuntoa tarjotakseen siten palvelijalleen kamarin ja se on liian kiintynyt ennakkoluuloihinsa,

jotta voisi lahjoittaa tälle oman „herrasväen“ kamarin. Mutta nykyhetkellä ei enää riitä palvelijalle tavallista korkeampi palkka ja paremmat palkkausehdotkaan, koska kansan lapset ovat oppineet arvioimaan vapautensa kaikkein kalliimmaksi ja ovat alkaneet pitää työläisnaisen tointa, joka kuitenkin muutamiksi tunneiksi myöntää tälle vapauden, parempana palvelijan tointa, koska he tietävät, että vaikka hän eläisikin jonkun verran paremmin, tulee hänen kuitenkin alituisesti olla „rouvan“ silmälläpidon alaisena. Voidaan ei ainoastaan arvella, vaan luottamuksella sanoa, että tämä palvelijain vapautuksen hyväksi syntynyt liike laajenee sangen nopeasti. Puute palvelijoihin nähden tulee suurenemaan yhä laajemmalle; se voi myöskin aikaansaada rajoitusta, mutta myöskin mahdollisuuden hävittää tilaisuuden naimisissa oleville naisille saada työtä tiedollisten ammattien alalla.

IV. Yksityinen ja valtion apu.

Naisen työn kehitys auttaa, kuten olemme nähneet, huomattavassa määrässä kotitalouden jäännösten häviämistä ja joskus aikaansaa sellaisia huolestuttavia seurauksia, jotka pakoittavat epäilemään naisen työn suotavuutta. Nämä eivät kuitenkaan jääneet huomaamattomiksi ja löytyi hyviä ihmisiä, jotka ajattelivat laastarin avulla parantaa nämä vertatihkuavat haavat. Rakennettiin kansan keittiöitä, joissa työntekijätär pienellä maksulla voi saada päivällisen, — ei juuri huononnan, vaan ei paremmankaan sitä, jonka hän itse olisi voinut valmistaa. Sittemmin rakennettiin lastentarhoja ja -seimejä, joissa työntekijättären lapset voivat löytää hoitoa ja turvaa päivän kuluessa; oli myöskin yrityksiä liittää työväen asuntotalo kansankeittiön yhteyteen siinä toivossa, että asukkaat lakkaisivat itse valmistamasta ruokaansa ja tulisivat ottamaan sen yhteisestä keittiöstä. Mutta nämä laitokset osaksi eivät saaneet niille tarpeellista kehittämistä ja tämän johdosta kadottivat melkein tyysten merkityksensä; osaksi taasen ne, joitten tuli hyötyä näitten tuloista, katsoivat niitä epäluuloisina ja alkoivatkin vieroja kokonaan niitä. — Nämä tunteet omaavat perustansa. Itsetietoinen työläinen kieltäytyy näet kaikesta siitä,

mikä hänelle tarjotaan hyväntekeväisyyden muodossa; hänen tulee olla jo kurjuuden partaalla ottaakseen vastaan almuja sen takia, koska hän rehellisesti raataen kaiken raskaan elämänsä ajan omaa jo oikeuden ravintoon, vaatetukseen ja asumukseen eikä hänen tule ottaa niitä vastaan minään almuina. Hän kokee sen, mitä herrat, hyväntekijät, eivät kykene koskaan käsittämään ja nimenomaan: esittää köyhälle oikeuden ja kohtuuden asemesta hyväntekeväisyyttä — merkitsee epäoikeudellisuuteen liittää vielä solvaus. Tällaiseen kielteiseen suhtautumiseen tässä hyväntekeväisyyden luulottelussa ovat omiaan viemään vielä toisetkin harkitsemiset, jotka eritoten ovat tärkeitä naiselle: työntekijätär ei omaa mitään vaikutusta siihen järjestyksen pitoon, joka vallitsee kansankeittiössä; hänen täytyy ottaa vastaan kaikki, mitä hänelle tarjotaan, ja siinä muodossa, missä hänelle jotain tarjotaan; lastentarhoissa opetetaan lapsia tuntemaan raamatullisia merkkilauseita ja jumalaisia lauluja; sitä paitsi kaikenlaatuisten kansallisen itserakkauden illettäväisyyksien avulla heistä kasvatetaan inhoittavan hapatuksen kaltaisia isänmaan-ystäviä (patriotteja), — sanalla sanoen, heidät täydelleen eristetään vanhemmistaan.

Kuka käsittää näitten kurjien välineitten kaiken kelpaamattomuuden, joilla ajatellaan lieventää naisen työhön osaa-ottamisesta johtuvaa pahaa, se on taipuvainen heti vetämään johtopäätökseksi, että ainoana perinpohjaisena välineenä tässä olisi naimisissa olevien naisten työn täydellinen lakkautus. Tällainen johtopäätös on näitten epäilijäin; tätä tietä, ajattelevat he, tulisi nainen palautetuksi takaisin perheeseen ja kotiin ja täten, kilpailun naisalalla poistuttua, kohoaisi mie-

hen ansiotulo niin korkealle, että he itse ovat kykeneväisiä pitämään yllä perhettään. Kuinka surullista onkaan, että kaikki nämä kauuiit, näöltään johdonmukaiset, päätökset ovatkin valheellisia! Niin luotettavat lähteet kuin saksalaisten tehtaitten tarkastajain vuosikertomukset, — nimenomaan viimeiset niistä, — miltei samalla tavalla mainitsevat, että naimisissa olevien naisten työn rajoittaminen laillista tietä olisi järjetöntä, koska ilman naisen ansiotulon lisäämistä miehen palkkaan ei työläisperhe voi toimeen tulla. Naisen tulee tehdä työtä, jotta hän voisi turvata olemassaolonsa perheineen. Jos häneltä laki tulisi kieltämään työn-
teon tehtaalla, olisi hän pakoitettu vaihtamaan sen kotityöhön, josta jäisivät voitolle vaan työnantajat. He alkavat äärimmäisyyteen asti riistää halpoja työvoimia, joilla ei ole enää lakia turvanaan. Välttääkseen tätä ei työntekijättärelle jäisi muuta neuvoksi, kuin kieltäytyä laillisesta vihkimyksen välityksellä solmitusta avioliitosta ja elää vapaassa avioliitossa. Ilman maistraatin todistusta ei mikään päällystö häntä ilmoita avionaiseksi ja tehtaan portit avautuvat taasen hänelle. On kuitenkin selvää, että tällä tavoin hän vaan entistä enemmän tulisi riippumaan miehen vallanalaisuudesta ja tulisi aina olemaan vaarassa joutua kadulle heite-
tyksi yhdessä lapsinensa.

Ei mikään lainsäädännöllinen kieltö, vaikka olisikin ankarinta laatua, voisi estää tapahtumasta tällaista silmiemme edessä: kehitys veisi kaikkien tiellä olevien esteitten ylitse. Ken todellisuudessa haluaa olla hyödyllinen, hänen tulee koettaa lieventää kurjuutta, joka ilmenee tämän kehityksen eittämättömänä seurauksena, ja hävittää sitä pidättäviä esteitä.

Lainsäädännöllinen työnsuojelus on tässä suhteessa kaikissa maissa astellut vasta arkoja yrityksiä. Laki on rajoittanut naisten työajan 11 tuntiin, paraimmissa tapauksissa 10 tuntiin, niin että, lukien 8 tuntia nukkumista varten, työntekijättärelle ikäänkuin jää 5—6 tuntia kotitöihin. Mutta todellisuudessa ei se aivan ole tällä tavalla. Hän kuluttaa nimittäin kyllin paljon aikaa käyntiin tehtaalle ja sieltä takaisin; sitäpaitsi on hän usein pakoitettu jäämään ylityötä tekemään, ja jos hän työskentelee kotona lainsuojeluksen ulkopuolella, niin voi hän rasittaa itseään äärimmäisyyteen asti. Edelleen on laki hänelle myöntänyt päivällisaikaa: 1 1/2 tuntia, jotka useimmissa tapauksissa tulee hänen käyttää käyntiin tehtaalta kotiin, ruuan valmistamiseen, sen syömiseen ja palaamiseen kotoa tehtaalle. Tämä on jo suoranaista pilkkaa ylistetylle saksalaiselle perhepöydälle.

Vetää tätä nurjaa lainsäädännön turvassa olevaa tilaa vastaan ehdotuksia, jotka sisältävät päättäviä toimenpiteitä naisten suojelemiseksi, agiteerata näitten ehdotuksien puolesta sanomalehdistössä, julkaisuissa ja kokouksissa, — tuli yhdeksi sosialidemokratian tehtäväksi, eritoten sen naisaineiston keskuudessa. Ja kun sosialidemokratia tietää, että kaikkein tärkeimpää työntekijättärelle on työajan lyhentäminen, jotta hän voisi säilyttää ruumiilliset ja henkiset voimansa, niin vetää se etualalle taistelun kahdeksantuntisen työpäivän puolesta. Lyhennetyt työpäivän vallitessa voi naimissakin oleva työläisnainen suuremmalla rauhallisuudella antautua kotitaloutta hoitamaan ja hänen lapsensa eivät tule jäämään koko päiväksi ilman äitiä. Mutta vielä olettaen, että tämä vaatimus olisi toteu-

tettu, on välttämätöntä huolehtia lapsista niinä kahdeksana tuntina, jotka äiti on työnteossa. Senpä takia on välttämätöntä myöskin agiteerata senkin puolesta, että yhdyskunnat rakentaisivat suurissa määrin lastentarhoja ja -seimejä, joissa kaikki työläisten lapset voisivat saada turvapaikan sinä aikana, jona heidän äitinsä on poissa kotoa. Ja vielä yksi välttämättömyys on otettava huomioon. Niinkauan kuin tulee olemaan kotiteollisuutta, tuota kansan ruumista jäytävää mätähaavaa, niinkauan kuin tätä pahetta ei ole riistetty juurineen, niinkauan tuottaa työajan rajoittaminen hyötyä ainoastaan harvoille naisille. Ei edes kokonainen armeija tehdastarkastelijoita voisi ennättää tunkeutua jokaiseen ullakkoon, jokaiseen keittiöön, jokaiseen syrjäiseen hökkeliin, jokaiseen sellaiseen paikkaan, johon keräytyy kotiteollisuutta, tarkastaakseen sitä ja estääkseen lain rikkomusta tapahtumasta. Muuten on olemassa kyllin paljon eriskummallisia ihmisiä, jotka arvelevat, että kotityö on — ainoa oikea hyvyys naiselle, eritoten naimisissa olevalle, kun se sitoo samalla tämän kotilieden ääreen. He eivät käsitä sitä, että vähäinen tulo-ansio kotiteollisuudesta pakoittaa naista toimimaan vielä kestäväisyyttä kysyvämmin kuin tehtaassa, koska hänen taloutensa ja lapsensa kärsivät vielä enemmän. Eikä ainoastaan sentähden, ettei äidillä riittäisi aikaa näitä varten, vaan myöskin sen takia, että kurjan matala ja ahdas asumus on muutettu työhuoneeksi ja puhtaasta sekä raikkaasta ilmasta siinä ei voi olla edes puhettakaan; vieläpä kaikkein vaatimattomimpien vaatimusten ohessa. Useat työntekijättäret, jotka ennen avioliittoon menemistään ovat olleet tehtaan työssä, muuttuvat tämän

jälkeen kotona työskenteleviksi, koska ajattelevat, että täten voivat olla lähinpänä lapsiaan ja voivat pitää huolta taloudestaan. Mutta lyhytaikaisen, kärsimyksiä täynnä olevan kokemuksen jälkeen mielellään he siirtyisivät takaisin tehtaaseen, jos vaan voisivat jollekin uskoa lastensa hoidon sinä aikana.

Porvaristonaisen työhön nähden ovat valtio ja yhteiskunta ottaneet aivan toisenlaisen aseman kuin köyhälistönaisen työn suhteen: siihen aikaan, kun viimeksi mainitun olemassaolon suhteen he olivat tehneet todellisuudessa sovinnon ja kaikkein eniten koettivat saattaa naimisissa olevien naisten työn mahdottomaksi, heti ensimmäisenä kävivät he taisteluun käsiksi tämän ilmaannuttua. Kyllin käsitettävä, miksi! Köyhälistönaisen työssä on näet porvariston olemassaolo; päinvastoin heidän oman luokkansa naisten työ ilmenee vahinkoa tuottavana porvaristolle itselleen. „Nainen kuuluu kotiin“ — tällainen on naisen työn vastustajien sotahuuto, usein niitten samojen herraseläjien, joitten tehtaissa tai kauppaliikkeissä naiset työskentelevät. Eritoten vihamielisesti suhtautuivat aina naisvirkaveljiinsä lääkärit. He panivat liikkeelle kaikki keinot, alkaen siitä, että naisen järki on muka tavallista alhaisemmin järjestetty ja lopettaen tuohon intomieliseen osoitukseen „naisen ainoasta kutsumuksesta, — olla aviopuolisona ja äitinä. Menivätpä he niinkin pitkälle, että ryhtyivät sellaisiin toimiin kuin esim. ylioppilaat Hallen yliopistossa, jotka vaativat naisten sulkemista pois yliopistoista siveellisyyden nimessä, jota muka uhkasi vaara, jos naisia olisi yliopistoissa. Mutta porvarillinen naisliike, joka niin toimekkaasti ja taitavuudella taisteli työn oikeuden puolesta, osasi ainoas-

taan vastata vihamiesten hyökkäyksiin vakuutuksilla, ikäänkuin „ainoa kutsumus“ ei yhtään vahingoittuisi tästä työstä. Ja se oli oikeassa sikäli, mikäli porvarillisessa naispiirissä ammattityö väliaikaisesti vaihtaa tätä „ainoata kutsumusta“ ja tapahtuu, kun vaan tyttö joutuu miehelään. Mutta, kuten olemme nähneet, ei tämä seikka ole aivan oikea, jos pitää itseään oikeutettuna puhumaan kaikkien työtätekevien naisten puolesta, siinä samassa myöskin naimisissa olevien naisten. Niinkauan kuin naistyötä ei tulla pitämään sinä, minä pidetään miehen työtä s. o. elämän kutsumuksena, niinkauan se ei mene etemmäksi diletantismia. Välttääkseen tätä tulee myöskin porvaristonaisen olla vapautettuna kahdenlaatuisten velvollisuuksien rasittumisesta.

V. Talousosuuskunnat.

Me olemme nähneet, että naimisissa oleva työläisnainen suorittaessaan joko käsillään tai aivoillaan työtä uinuu kahdenlaatuisista velvollisuuksista johtuvan rasituksen alaisena. Hän ei ole kykenevä täyttämään kokonaisuudessaan kummankaan laadun velvollisuuksia. Ei olemassa oleva eikä mikään ehdotettavana oleva työnsuojelus voi todellisesti helpottaa työläisnaisten kohtaloa. Porvaristonainen ei myöskään voi antautua kutsumukseensa, jollei hänellä ole käytettävänä runsaita välineitä. Tämän takia on välttämätöntä luoda laitoksia, jotka antaisivat kummallekin tilaisuuden työntekoon.

Tällaisena laitoksena ilmenee talousosuuskunta. Sen ulkonaisen muodon kuvailen itselleni seuraavalla tavalla: Sarjassa rakennuksia, joitten keskellä on laaja sievästi istutettu puisto, löytyy 50—60 asumusta, — kaikki ilman keittiötä; ainoastaan pienemmässä rakennuksessa löytyy kaasukeittiö, jota voidaan käyttää sairastumistapauksissa tai lasten vaalimista koskevilla tarpeilla. 50—60 keittiön asemesta, joissa tavallisesti olisi yhtä suuri lukumäärä naisia työskentelemässä, rakennetaan ensimmäiseen kerrokseen yksi keskuskeittiö, joka on varustettu kaikilla uudenaikaisilla, työtä säästävillä välineillä. Onhan nyttemmin jo olemassa sellaisia

koneita, joilla puhdistetaan ja kuivataan kolmessa minutissa kolme tusinaa lautasia ja kuppeja! Lähistöllä löytyvät varastohuone ja pesutupa myöskin omin avuin toimivine koneineen; aivan lähellä on ruokahuone, joka samaan aikaan voi olla kokouspaikkana, ja päivällä — lasten leikkihuoneena. Ruokahuoneeseen liittyy pienoinen lukuhuone. Koko talous on kokeneen emännöitsijän hoidossa, jolle taloudenpito ilmenee kutsumuksena; hänen käskettävinaan on vielä yksi tahi kaksi apulaisemännöitsijää. Tämän henkilökunnan asunnot löytyvät myöskin siinä kerroksessa, jossa taloudelliset palvelukset toimitetaan; täällä on myöskin lastenhoitajan asunto, jonka lastenhoitajan, kuten kaikki muutkin, palkkaa koko asujamisto. Ruoka tarjotaan joko yhteisessä salissa tai, jos halutaan, toimitetaan se jokaiseen kerrokseen erikoisten nostokoneitten välityksellä. Lämmitystä hoitaa — keskuslämmityslaitos, joka on aiheuttanut, että 50 uunia on saanut vaihtua yhteen. Kun äidit ovat poissa, niin leikkivät lapset hoitajan valvonnan alaisena joko ruokasalissa tai puistossa, jossa löytyy välineitä voimistelua ja huvittelua varten kaiken ikäisille lapsille. Iltaisin, kun äidit asettavat heidät nukkumaan, ja vanhemmat haluavat keskustella tai lukea naapureittensa kanssa, laskeutuvat kaikki alas yhteisiin huoneisiin, joissa he voivat huvitella ilman, että sitä varten, kuten nykyisin, tarvitsevat ostaa väkijuomia.

Tätä suunnitelmaa voidaan tietysti muuttaa ja kehittää mitä erilaisemmaksi. Jos se halutaan tehdä yksinkertaisemmaksi, niin voidaan esim. poistaa lukuhuone ja vielä nostokoneet: jolloin naisväen tulee itse käydä hakemassa ruokansa. Jos taasen halutaan sitä

laajentaa, niin voidaan se tehdä esim. siihen suuntaan, että asumusten puhtaanapito myöskin keskitetään. Tätä tarkoitusta varten on tietysti palkattava muutamia sisäkköjä. Laittamalla sähkövalaistuksen, rakentamalla oivia huoneustoja kokouksia ja iltamia sekä m. s. t. varten voidaan kehittää alkuperäinen suunnitelma vieläkin laajemmaksi. Kaikki tämä vastaisi asukkaiden vaatimuksia, joilla, — tämä on välttämätön ehto, — olisi lähipitäin yhtäläiset tulot. Kaavanmukainen tasa-arvoisuus ei olisi enää sentähden tarpeellinen, ettei se esittäisi vaikeutta rakentaa vähemmän varakkaille pienempiä asumuksia tai vähentämään ruoka-annoksia yhdellä lautasella.

Koko tämä suunnitelma ei ole niin uusi, miltä se ulkoapäin näyttää. Se omaa useita edelläkävijöitä. Palvelijain puutteen takia esim. Amerikassa sangen monet perheet elävät ravintoloissa ja täyshoitoloissa, joissa myöskin pitävät tapana ruokailla. Eräässä Chicagon esikaupungissa perusti muuan ryhmä perheitä yhdyskunnan, jossa taloutta hoidetaan yhdessä. Englannissa useat harjoittavat kovaa agitatsionia tällaisten yhdyskuntien hyväksi. Äskettäin Manchesterissa perustettiin yhdyskuntaa tarkoituksella rakentaa eri paikkoihin kaupunkia suuremmissa keittiöitä, joista kukin perhe voisi saada hyvää ruokaa. Ja tällöin uudistusta toteutettaessa tuli puute ruoanlaittajista. Yksityisiä työläisnaisia varten olevia taloja, joissa nämä yhdessä elävät ja ruokailevat, on jo useissa paikoissa Englantia. Berliinissä myöskin näytään rakentavan jotain tämän kaltaista. Mutta kaikki tällaiset laitokset saavat alkuperänsä miltei yksinomaan porvarillisista piireistä ja ovat määrättykin niitä varten.

Ensi katsannolta luonnollisesti näyttää, että työläisillä välineitten ollessa kovin vähäisiä talousosuuskuntien rakentaminen ja ylläpitäminen olisi aivan mahdollonta. Nämä, jotka eivät koskaan olleet kykeneväisiä auttamaan juuri ketään, saavat äkkiä tilaisuuden maksaa palkkaa emännöitsijälle, lasten kasvattajalle j. n. e.!? Ja kuitenkin tämä kaikki on täydelleen mahdollista, koska ensiksi menot tulevat jaetuksi 50—80 perheen kesken ja toiseksi ostotukkukaupan, lämmityksen, säästeliäisyyden ja talouden järkipärisen hoitamisen avulla he tulevat vielä saamaan korvausta yltäkyllin.

Kaikki tämä on helposti voitettavaa vaikeutta. Paljoa vaikeampaa on ratkaista kysymys siitä, kuinka todellisuudessa nämä talousosuuskunnat ovat toteutettavissa. Jo olemassaolevat kasarmitalot eivät niiksi kelpaa. Ne ovat aijotut, mitä asukkaiden varallisuuden tulee, hyvin erilaisten kansanluokkien käytettäväksi; työläisiä varten on niissä annettu surkean pimeitä asuntoja takapihalla ja näitäkin asumuksia he tuskin aina kykenevät maksamaan. Niissä näyttäytyisi aivan mahdollottomalta hyvin monien lisävälttämättömyyksien rakentaminen ja tämän seurauksena olisi, että koko asia menisi pilalle. Mutta voi olla, että rakennuskeinottelijat, löydettyään käytännöllisesti soveltuvan tavan, rakentavat omalla vastuullaan taloja tällaisia talousosuuskuntia varten? Porvarillisille piireille tämä ehdotus olisi edullinen syistä, jotka tulen vielä selvittämään; köyhälistön sitävastoin tulee lähteä toista tietä. Ja tämä tie esiintyy hänelle rakennusosuuskuntien muodossa, joitten tarkoituksena ei ole voiton saanti, vaan talojen rakentaminen noudattaakseen yhteisen omistuksen periaatetta. Puhumattakaan enää uudis-

tuksesta kotitalouden alalla, jonka toteuttaminen on mahdollinen ainoastaan erikoisesti sitävarten rakennetuissa taloissa, rakennusosuuskunnat toisivat niille työläisille, jotka ovat tilaisuudessa yhtymään näihin osallisiksi, huojennusta asumuksen puutteessa! Rakennusosuuskunnissa ja työväen säästöpankeissa, jotka jo monissa paikoin, m. m. suuremmissa kaupungeissa*) ovat ehtineet kehittää laajaksi toimintansa, ovat toverimme tilaisuudessa käyttämään edukseen kaikkia etuisuuksia, joita on tilaisuudessa omata omassa talossaan ilman omistamisen yhteydessä sattuvia tappioita, jotka nykyajan teollisuustyöväestölle ovat kaksinkertaisesti tuntuvia. Näitten rakennusosuuskuntien taloissa ovat asumukset sovelletut työväestön vaatimusten ja varojen mukaisesti. Ja vaikka nämä enemmän vastaavat terveydellisiä kuin myöskin muita vaatimuksia, niin silti tulevat ne halvemmiksi kuin samanlaiset asumukset yksityisten taloissa. Mutta vielä tärkeämpänä etuisuutena osuuskunnan jäsenelle ilmenee se, että, jos hän täsmällisesti täyttää kaikki velvollisuutensa, häneltä ei voida kieltää asumusta, samalla kun hän voi sitä haluten muuttaa siitä minä aikana tahansa pois. Talon yhteishaltiana on hän aina turvattu asumuksen suhteen ikäänkuin hän olisi sen yksityinen omistaja; hän ei ole sidottu paikkaansa ja voi vapaasti siirtyä pois, jos esim. sitä vaatii työpaikan muutos. Hänen ei myöskään tarvitse kärsiä asumuksensa vuokran kohoamisesta, joka niin painavasti vaikuttaa työläiseen ja joka tuntuvassa määrässä riistää työväenluokalta ne hedelmät, jotka se mahdollisesti on saanut

*Tarkoitetaan tietysti Saksan kaupunkeja. — Suom. muist.

ankarilla voimain ponnistuksilla käydyn työtaistelun jälkeen työpalkkansa kohoamisen avulla. Turvassa tällaisilta vaaroilta, rauhallisena ja riippumattomana on hän — herra talossaan ja tämän ohella on hänen sielussaan syntynyt ennakkoluuloista puhdas itsetietoisuus, että kaikista näistä etuisuuksista on hän velallinen itselleen ja tovereilleen.

Osuustoimintaliike, joka yleensä on kukoistavassa tilassa, on suhteellisesti vähän koskettautunut rakennustoimintaan. Tämä onkin käsitettävissä, koska vaikeuksia tässä on paljon ja rakennusosuuskunnille, eroitukseksi kulutusosuuskunnista, on tarpeen suuria eriä varoja, eritoten suurissa kaupungeissa, joissa keinottelu on kohottanut talojen ja maan hinnan tuskin uskott viin määriin. Mutta huolimatta tästä osoittaa jo olemassaolevien työväen säästöpankkien ja rakennusosuuskuntien kokemus, että menestys on mahdollinen tällaisissakin olosuhteissa. Tietystikään ei kenenkään tarvitse rakentaa tuulentupia tällaisten kokeilujen menestymisen laskuun. Täydellinen asuntokysymyksen ratkaisu on mahdollinen vasta laajojen perinpohjaisten lainsäädännöllisten toimenpiteitten kautta, joilla on tarkoituksena muuttaa yhteiskunnan omaisuudeksi kaikki maat ja ensi sijassa — kaupunkilaisten. Mutta jos rakennusosuuskunnat eivät ole kykeneväisiä korvaamaan välttämättömiä lainsäädännöllisiä toimenpiteitä, jos ne eivät myöskään voi tuottaa mitään apua joukolle kaikkein huonoimmin maksunsa suorittaville työläisille, niin kuitenkin ne voivat, — äärimmäisessä tapauksessa paremmissa oloissa olevilta työläisiltä poistaa asumusten puutteen surulliset seuraukset.

Mutta myöskin näille työläiskerroksille näyttäytyy ylivoimaiseksi, katsoen heidän varoihinsa, perustaa riittävän paljon rakennusosuuskuntia. Mutta kuitenkin suuri osa heistä on kyvykäs panemaan asian alulle, omaten osuuksia, joita maksavat osissa ja jotka eivät nouse korkeammalle 250 tai 400 markkaa. Paitsi näitä varoja voivat työläiset vielä pitää käyttövallassaan suurta rahastoa, johon heillä on niin hyvin siveellinen kuin laillinen oikeuskin. Tämä rahasto käsittää osan vanhuudenvakuutuskassojen pääomista. Saksan vanhuudenvakuutuslain 164 §, jossa määritellään kassojen varojen hoitamisjärjestys, selvästi sanoo, että puolet näistä varoista voidaan käyttää jonkun sellaisen laitoksen perustamista varten, joka on määrätty yksinomaan tai erittäin vakuutetun väestön hyväksi. Lain perustelussa selvitetään: „sallimalla tällaiseen määrärahaksi puolet kassojen varoista pidettäköön silmällä, että täytetään toivomuksia, joitten mukaan näitten tulisi suureksi osaksi tulla käytetyksi pyrkimyksessä työväen asuntojen parantamiseksi.“ Ei ole epäilemistäkään, ettei niitä vakuutuskassoja, jotka vielä vastustavat lain määräyksen täyttämistä, voitaisi työväestön lujilla vaatimuksilla pakoittaa myöntämään nämä varat lainaksi työväenasuntojen rakentamiseksi. Näitten varojen tällainen käyttäminen olisi näitten laitosten tehtävien mukaista: asuntojen parantaminen omaisi seurauksena työläisten terveydentilan paranemisen ja vakuutuskassat varojensa ollessa yleishyödyllisessä laitoksessa kyllin korkealla korolla tulisivat auttamaan tärkeän yhteiskunnallisen tehtävän ratkaisemista. Tähän suuntaan menevän toiminnan hyväksi puhuvat kaikki: laki ja yhteiskunnallinen tarve kuin myöskin rahallinen

puoli. Yksistään sentähden, etteivät työläiset ole kyllin selvästi ilmituoneet riittävää käsitystään vaatimistaan toimenpiteistä eivätkä ole kyllin lujasti puoltaneet oikeuksiaan, ovat nämä kassat tähän asti jättäneet vallan kokonaan täyttämättä niille asetetut velvollisuudet. Aivan samoin kuin vakuutus-kassoihin-kin nähden eivät työläiset ole vielä riittävän pontevasti kääntyneet valtion ja yhteiskunnan puoleen vaatimalla uudistuksia asuntokysymyksen alalla. Tämänpä vuoksi kysymyksessä, jossa katsantotavat ovat tulleet määritellyiksi selvennin kuin millään muilla aloilla — kauheaa sanoa — ei juuri mitään ole tehty lainsäädännöllisessä enemmän kuin hallinnollisessakaan järjestyksessä. Sillä välin äärimmäisen välttämättömyyden kautta syntynyt vaatimus todellisista toimenpiteistä tähän suuntaan on tullut niin yleiseksi, — m. m. tätä todistaa myöskin valtakunnallinen asiakirja, neljän Preussin ministerin asetus 19 päivältä maaliskuuta v, 1901, — että toimekas herätystyö, joka aikaan saisi kansanjoukot liikkeelle, oitis voisi viedä mitä huomattavimpiin lainsäädännöllisiin ja hallinnollisiin toimenpiteisiin; voitaisi näet pakoittaa valtiota ja yhteiskuntaa rakentamaan työväenasuntoja kuin myöskin kannattamaan rakennusosuuskuntia lainoilla, korkotakeilla, halpojen rakentamattomien tonttien myöntämisellä j. n. e. Rakennusosuuskuntiin nähden on eritoten totta, että nykyisten olosuhteitten vallitessa tärkeimpänä edelläkäypänä ehtona näitten menestymiseksi ilmenee selvä käsitys niitten merkityksestä, niitä vastaan suunnattujen ennakkoluulojen poistaminen ja työläisten harras halu perustaa niitä; kaiken tämän ohella on välttämättömien rahavarojen hankkiminen menevä tois-

arvoiseksi hommaksi. Siellä, missä on olemassa suuria kulutusosuuskuntia, nämä, kuten esim. Englannissa, muodostavat parhaan tulolähteen rakennusosuuskuntien perustamista varten; mutta alun näille voivat antaa myöskin ne kulutusosuuskunnaksi järjestymättömät työläiset, jotka paremmin maksunsa suorittavat. Nämä osuuskunnat ovat rajoitetulla alalla oiva oman avun väline. Työläisten tulee käyttää tätä välinettä hyväkseen mitä laajimmilla aloilla ja työläisnaisten tulee ottaa tarmokkaasti osaa herätystyöhön, jonka menestymisestä oleellisesti riippuvat talousosuuskunnat.

Porvaristoon nähden on tämä kysymys, kuten jo olen huomauttanut, jossain määrin toisenlainen. Vaikkakin sillä ei ole mitään esteitä rakennusosuuskuntien perustamiseen, niin ei sillä ole mistä saada varoja; ja koska edeltäpäin voidaan tietää se tosiseikka, että niitten joukossa, jotka haluaisivat perustaa talousosuuskuntia, ei ole varakkaita ihmisiä, niin omine varoineen eivät he voi yksinomaan aikaan tulla. Ja tämän tähden joko tulisi heidän löytää lainanantaja, jolle itselleen kysymys esittäisi kyllin paljon takeita, että tämä haluaisi itse käyttää pääomaansa siihen tai olisi talousosuuskuntaa varten tarvittava talo, samoin kuin jokainen toinenkin vuokrattu talo, rakennettava keinottelijain välityksellä. Tässä menetetään muutamia osuuskuntien tuottamia etuja; mutta kuitenkin on parempi, että tällä tavoin oli luotu pohja tämän suunnitelman jälkeiselle kehitykselle kuin, että sitä ei olisi tullut ensinkään luoduksi.

VI. Kotitalousuudistuksen seuraukset.

Kotitalousuudistuksen tulokset olisivat sangen huomattavat, mikäli niitä käsitän. Tulisi pannuksi näet tie pystyyn ruoan valmistusharrastuksille, — mutta tällainen olisi emännöitsijän ja ruoanlaittajan toimintaa hellätunteisesti suojelevan luonteen rikkomusta, — joka toimenpide aikaansaisi pahaa niin tärkeällä alalla kuin ihmisen ravitsemisessa. Lapsiin, vieläpä kaikkein pienimpiin, nähden elämä osuuskuntaoloissa tuottaisi lukemattomia etuisuuksia. He eivät ainoastaan tulisi suojelluiksi kadun myrkyllisestä vaikutuksesta, joka on omiaan johtamaan kaupungin lapsia surullisen ennenaikaiseen kypsyytteen, mutta heissä aikaiseen kehittyisi veljeyden henki. Naishenkilöille, paremmin sanottuna naismaailmalle, muodostavat talousosuekunnat yhden perusehdoista heidän vapauttamisekseen. „Ei naisen vapauttaminen merkitse ainoastaan sitä, että hänelle avataan yliopistojen ja oikeuslaitosten ja parlamenttien ovet, — sanoo Pjotr Krapotkin, — ei, vaan on välttämätöntä vapauttaa hänet keittiöstä, vaatteiden pesusta ja laatia eläminen siihen suuntaan, että hänellä olisi tilaisuutta hoitaa lapsiaan ja ottaa osaa yhteiskunnalliseen elämään“. Nainen ei koskaan voi saavuttaa lopullista menestystä vapautustaistelussaan,

jollei hän anasta itselleen valmistavasti riittävää joutoaikaa ja aseta elämänsä kulkua pyrkimyksiensä mukaiseksi. Kun nainen lakkaa kärsimästä kahdeltapuolen tulevista hänelle asetetuista velvollisuuksista, silloin vasta voidaan ryhtyä arvostelemaan hänen työkyvykkäisyyttään. Asiain nykyisessä tilassa naimisissa olevan naisen täytyy aina jäädä alakynteen miehensä rinnalla, koska hän ei voi, kuten tämä, palauttaa voimiaan lepohetkinä. Tiedollisten ammattien alalla työskentelevän työläisnaisen tila on aivan sama. Hänen järkensä, joka on täynnä tuhansia vähäisiä taloushuolia, ei voi synnyttää uusia selväpiirteisiä ajatuksia, jotka koskisivat hänen ahtaan ympäristönsä lähimpiä harrastuksia.

Kotitalousuudistuksen kautta tulee luoduksi perusta kokonaiselle sarjalle toisia tärkeitä uudistuksia. Mielestäni ei voida odottaa palvelijakysymyksen ratkaisua niinkauan kuin nykyinen yksityinen kotitalous vallitsee. Tästä voidaan vasta puhua silloin, kun tulee lopetetuksi palvelijain henkilökohtainen suhtautuminen herrasväkeensä, vasta silloin, kun hän tulee omaan tehdastyöntekijättären asemaan. Mutta tämä on taasen mahdollinen ainoastaan talousosuuskunnissa, missä rinnan tavallista korkeampaa tuloansiota ja parempaa asumusta, palvelijalle voidaan järjestää työaika sääntöperäisemmäksi ja samalla ei tule enää olemaan emännöitsijällä tilaisuutta tarkastaa ja urkkia kaikkia palvelijan tehtäviä.

Aivan samoin toinen kysymys, jonka käsittely ei vielä ole päässyt alkuansa kauemmaksi, lähenisi ratkaisuaan, — se on totta, ainoastaan sillä ehdolla, että talousosuuskunnat saisivat laajan levenemismah-

dollisuuden. Käsittelen kysymystä kotiteollisuudesta. Heti, kun huolenpito lapsista ja kotitaloudesta lakkaa alituiseen kiinnittämästä naista kotiin ja siten katoaa sopiva veruke niiltä, jotka näkevät pyhän herjausta olevan kaikellisessa kajoamisessa siihen, mikä tapahtuu „neljän seinän“ sisällä, voidaan ryhtyä toimekkaiseen tämän mätähaavan poisjuurittamiseen.

Missä tässä on „perheen hävittämistä“ ja jotain muuta sellaista, jolla peloitellaan tietämätöntä ihmistä?

Olemme huomanneet, kuinka taloudellisten olosuhteitten ja tekniikan menestysten vaikutuksessa kotitalous joutui alituisten muutosten alaiseksi, kunnes siitä jäi jällelle vaan sirpaleet. Jos nyt eristetyn sisällyksensä loppuun kuluttaneen kotitalouden paikan ottaa osuuskunnallinen talous, niin tämä on välttämätön seuraus olojen kehityksen kulusta. Laatia keittiöstä perheen perusta, purkautumattomasti sitoa siihen perheen olemassa-olo — merkitsee itse perhekäsityksen tahraamista. Jos se todellisuudessa jäisikin vaan tähän, niin olisi se ansaitseva perikadon. Todellisuudessa muuttuu perheen ulkonainen muoto. Muuttumattomiksi jäisivät miehen ja vaimon, vanhempien ja lasten suhteet. Ne tulevat sitä kestävimmiiksi ja sydämmellisimmiksi, mitä vapaampia ne ovat ulkonaisista ehdoista. Muinaisuudessa oli vaimo miehensä valloitettu orjatar, hänen omaisuutensa pää-emännöitsijä. Uudemmallalla ajalla on mies huomannut naisessa pääasiallisesti talon emännöitsijän, joka hänelle hurjan nuoruusajan jälkeen rakensi miellyttävän ja rauhallisen kotoisen elämän. Tulevaisuudessa tulee naisesta samalla kertaa miehen rakastettu ja ystävä, jonka kanssa hän tulee jakamaan ilot ja surut ja joka osaa häntä täy-

delleen ymmärtää. Lapsiin nähden hänestä ei tule, kuten ennen, ainoastaan näitten imettäjä ja elättäjä: hänestä tulee heidän kasvattaja ja ystävä.

Tämäkö on perheen hävittämistä? Eikö juuri perhettä hajota nykyään vallitsevat olosuhteet, jotka tappavat työtätekevän naisen niin ruumiillisesti kuin henkisestikin, jotka ajavat miehen kapakkaan ja lapset kadulle?

Vastustajinamme eivät esiinny ainoastaan naisemansipationin (naisen vapauttaminen miehen vallanalaisuudesta) viholliset. Vieläpä ystävienkin riveistä kuuluu epäileviä ja erimielisiä ääniä. Talousosuskuntien jäsenten vaimot, — näin ajattelevat monet, — eivät sovi toistensa kanssa; riidat, eripuraisuudet ja juorut tappavat hyvän asian. Minä annan jonkun verran merkitystä näille lausunnoille. On täysin käsitettävää, että naiset, jotka huonon kasvatuksen ja raskaan työn takia eivät ole saaneet tilaisuutta omaksua harrastusta vakaviin elämän kysymyksiin, valittavat asioissa läheisiä omaisiaan ja talousosuskuntien ei tietystikään kerrassaan onnistu muuttaa heidän luonnettaan. Mutta ne hävittävät paljon jotteita juoruihin ja riitoihin, koska ei tule tilaisuutta, jolloin toinen voisi tuomita toisen taloutta: nimen omaan tähän suuntaan ne tulevatkin vähitellen ilmaisemaan kasvattavaa toimintaansa. Tietystikin on välttämätöntä, että talousosuskuntien perustajat haluten luoda esimerkkejä toisilleen, syventyisivät tietoisuuteen asian tärkeydestä ja vastuuvollisuudesta, jonka he ovat omaksuneet, eivätkä asettaisi asiaa kevytmielisesti vaan kartalle. Työläisten puolustaessa kaikkia tämän suuntaisia niin ammattikunnallisia kuin osuus-

toiminnallisiakin pyrkimyksiä on aina asiain osallisten käytös vastannut kysymyksen arvoa. Ja todellisudessa, kuten kokemus osoittaa, on olemassa sangen vähän tunteita, jotka siinä määrin omaisivat voimakasta vaikutustaan ihmisen siveelliseen käyttäytymiseen kuin edesvastuun tunne; ja käsittelemässämme tapauksessa tähän tunteeseen vetoava ei tule erehtymään.

Talousoosuuskunta-aatetta vastustavat ovat perustelleet lausuntojaan työläisten työansion epämääräisyyteen ja ehkenpä ei kokonaan perusteitta. Tähän johtopäätökseen voidaan lausua, että *ensi aikoina* voisivat tulla talousoosuuskuntien jäseniksi ainoastaan paremmilla palkkaeduilla varustetut työläiset, mutta että alituisen myöskin näitä työläiskerroksia uhkaava työttömyyden vaara on vähemmän pelottava näille, jos he ovat järjestyneet osuuskunnaksi kuin päinvas-
taisessa tapauksessa; osuuskunta ei ainoastaan kernaammin siirrä asumuksen vuokramaksua kuin mikä muu isäntä tahansa, vaan se myöskin suojelee työläistä pahemmasta onnettomuudesta sillä, että se ei salli hänen kuolla nälkään. Juuri tällaisessa tapauksessa voi kaikkea voimakkaimmin tulla ilmaistuksi toverillinen, osuustoiminnallinen henki.

Jos taas joku miehistä kysyy: „mitäs tulee naisen tehdä, jollei hän laita ruokaa?“ Ja jos joku nainen todella löytää tyydykkeensä ruoan valmistamisessa, niin tähän huomautan ainoastaan, että talousoosuuskunniksi voisivat liittyä vaan ne perheet, joissa vaimot omaavat jonkun omintakeisen ammattialan. Ken ei halua poistua keittiön piiristä, häntä ei tarvitsisi pakottaakaan niin tekemään.

Mutta tällä ei ole vielä kumottu kaikki talousosuuskuntia vastaan tähdätyt lausunnot. Samoja lausuntoja, joita enemmän edistysmielisemmät työläisainekset ovat syytäneet osuustoiminnallista liikettä vastaan, syydetään tässäkin tapauksessa. Meidät tahdotaan saada uskomaan, että tämä karkoittaa työläisiä heidän päämäärästään. Talousosuuskunnat imevät itseensä muka ne voimat, joitten tulisi ottaa osaa valtiolliseen liikkeeseen; tämän lisäksi on syytä peljätä, että osuuskuntien jäsenet tulevat niin tyytyväisiksi kohtaloonsa, että he unohtavat toistensa puutteen ja niin syntyy yhteistuntoa pienempien ryhmien kesken koko köyhälistön yhteistuntoisuuden häviöksi.

Nämä lausunnot eivät kuitenkaan tarvitse meitä peloittaa, koska ne kumoutuvat varsinaisessa elämässä. Enemmän jälkeen jääneinä aineksina työväenliikkeessä ilmenevät nimenomaan ne työläisistä, jotka ovat tylsistyneet puutteesta. Päinvastoin paremmin toimeentulevat, enemmän kehittyneillä tarpeilla varustetut työläiset ovat aina olleet liikkeen uran uurtajia ja esitaiteilijoita. Tämän yhteydessä ei tarvitse unhoittaa, että mitä laajemmalle työväenliike leviää, sitä erilaisemmiksi tulevat sen asettamat tehtävät. Osuustoimintaliike on kuten ammattikunnallinenkin ainoastaan yksi haara siitä suorittamattoman tehtävänsä köyhälistön vapautusliikkeessä.

Aivan samoin on toisenkin lausunnon kanssa: että niitten uudistusten toteuttamisyritykset, jotka voisivat tuoda hyötyä ainoastaan verrattain harvoille, tulisivat tarpeettomaksi voimien tuhlaukseksi, näyttäyty minusta väärältä. Kaikki uudistukset, vieläpä kaikkein suurimmatkin ovat alkaneet vähäisestä, ja ken tun-

nustaa oikeaksi yhteiskuntakehityksen luonnolliset lait, hänen tulee myöskin tunnustaa oikeaksi, että myöskin vallankumoukset ovat alkaneet tuskin huomattavista liikkeistä: niimpä, esim. köyhien Rochdalen kankurien vähäpätöinen puotirämä oli sinä siemenenä, josta paisui suuremoinen Englannin osuustoimintaliike.

Vähäinen yksityinen keittiö, — sanoo August Bebel kirjassaan „Nainen ja sosialismi“, — on jo aika sitten ikänsä elänyt; pikkumestarin verstaan tavoin ilmenee se laitoksena, jossa älyttömästi kulutetaan aikaa, voimaa ja raaka-ainetta.“ Edelleen kuvaa hän keittiötä, jota oltiin tilaisuudessa näkemään maailman näyttelyssä Chicagossa v. 1893 ja jossa keitettiin, paistettiin ja pestiin sähkön avulla. „Meidän naisemme, — sanoo hän, — tulevat tarttumaan molemmin käsin tähän tulevaisuuden keittiöön, kun se vaihtuu nykyisen tilalle;“ mutta Bebel siirtää ruoan valmistamisen yhteiskunnallisen järjestelmän „tulevaisuuden yhteiskunnan“ toteutumiseen asti, kuten sen tekee myöskin Edvard Bellamy. Ja minä olen sitä mieltä, että talousosuuskuntien lopullinen voitto yksityisestä taloudesta tulee vasta sitten, kun kapitalistinen talousjärjestelmä on muutettu sosialistiseksi; mutta kun ensin mainittu ei häviä eikä jälkimäinen ilmaannu kerrassaan, vaan päinvastoin tulevaisuus kehittyy hitaasti, kuten perhonen vaarnussa, kunnes se kehittyy ja heittää sitä ympäröivän kuoren pois, — aivan samoin yksityisen talouden vaihtuminen osuuskuntamuodoksi voi tapahtua vaan asteittain. On selvää, ettei koko maa-ala tule valloitetuksi ensi askeleella, mutta meidän tulee se ottaa, jos yleensä haluamme valloittaa sen.

Miestyöläisten tulee tässä tavallista enemmän ottaa lukuun se, että naisten saattamisesta heidän aatteitensa puolelle voi tulla heille elinkysymys. Voi tulla sellainen hetki, jolloin nopeasti kasvava työläisnaisten joukko henkisen kehityksensä myöhästymisellä voi panna kahleisiin heidät käsistä ja jaloista. Estääkseen tällaista tapahtumasta ja herättääkseen naiset heidän raskaasta vuosisataisunestaan, tulee heidät vapauttaa kotiorjuuden kahleista.

Itsestään on selvää, ettei tällä vapauttamisella tule sentään vielä kaikkea tehdyksi. Ainoastaan puoskarit osaavat kirjoittaa sairailleen lääkkeitä kaikkien tautien varalta.

Taloussosuskunnat auttavat kasvattamaan ihmisiin sitä veljeyden henkeä, jota ilman on mahdotonta ajatellakkaan tulevaisuudessa paremman järjestelmän toteuttamista. Ne tulevat vaan kiviksi siinä muhkeassa rakennuksessa, jossa joskus tulee asumaan onnellisempi sukupolvi.

Sisällys:

	Siv.
I. Kotitalouden kehitys	3
II. Köyhälistönaisen työn leveneminen ja työn seuraukset .	9
III. Porvaristonaisen työ	17
IV. Yksityinen ja valtion apu	22
V. Talousosuuskunnat	29
VI. Kotitalousuudistuksen seuraukset	38
